

УСПЕНСЬКИЙ Федір Іванович (07(19). 02. 1845, с. Горки Костромської губ., Росія — 10. 09. 1928, Ленінград, нині Санкт-Петербург) — історик, славіст, археолог. Доктор історії (1879), академік РАН (1900) і АН СРСР (1925). Закінчив Костромську духовну семінарію (1866) та Санкт-Петербурзький університет (1872), де був залишений для підготовки до професорського звання. 1872 опублікував першу працю «Первые славянские монархии на Северо-Западе» (1-а премія імені Кирила та Мефодія). 1874—94 працював у Новоросійському університеті (Одеса): від 1879 — ординарний професор загальної історії. 1876—86 перебував у закордонному відрядженні, досліджував грецькі та слов'янські рукописи у західноєвропейських сховищах. Від 1890 — голова Історико-філологічного товариства при Новоросійському університеті, організував при ньому секцію візантиністики, редагував науковий орган цього

товариства — «Летопись Историко-филологического общества при Новороссийском университете» (т. 1—5). Ініціатор створення, 1895—1914 — директор Російського археологічного інституту в Стамбулі. Керував археологічними розкопками та експедиціями з розшуку та вивчення письмових і речових пам'яток на території Туреччини, Болгарії, Греції, Сербії. Досліджував історію Візантії та історію її культури. Зібрав, систематизував, проаналізував та вперше опублікував численні важливі письмові та речові пам'ятки, що нині становлять вагомий частину основного фонду джерел з історії, мистецтва і культури Візантії та південнослов'янських країн. За його редакцією 1922—27 видано останні 3 томи (23—25-й) «Византийского временника».

Основні праці

Очерки по истории Византийской образованности. С.-Петербург, 1891; История крестовых походов. С.-Петербург, 1900; История Византийской империи. С.-Петербург, 1913. Т. 1; Ленинград, 1927. Т. 2; Москва; Ленинград, 1948. Т. 3.

Рекомендована література

1. Горяинов Б. Т. Ф. И. Успенский и его значение в византиноведении: К 100-летию со дня рожд. // Визант. временник. 1947. Т. 1(26); Самойлов Ф. О. Наукова та педагогічна спадщина Ф. І. Успенського періоду його праці в Новоросійському університеті // Істор. наука на порозі ХХІ століття: Підсумки та перспективи. Х., 1995;
2. Професори О(Н)У.

Ф. О. Самойлов, О. Б. Дьомін

Бібліографічний опис:

Успенський Федір Іванович / Ф. О. Самойлов, О. Б. Дьомін // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-891034>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).